जिन्वति । जसति । गमति । घ्नति । घ्राति । ध्रयति । यहते । अर्थयति । जेहते । घःकति । जुम्पति । पृणाति । वाति । याति । द्रमति । द्राति । दूडति । एजति । जमति । जवति । वञ्चति । अनिति । पवते । हन्ति । सेधति । अगन् । अजगन् । जिगाति । पतति । द्रम्यति । द्रमति । द्रवति । वेति । हयन्नात् । एति । जगायात् । अयुधुरिति । द्वाविंशगतं गतिकर्माणः ।" एतेषां भ्वाद्यादिगणीयत्वं विकरणादेवावसेयम् ।

गतितालिन् पु० स्कन्दसैन्यभेदे "शृणु नामानि चास्येषां येऽन्ये स्कन्दस्य सैन्यकाः" इत्युपक्रमे "वैतालो गतितालो च तथा कथकवाचिकौ" भा० शल्य० ४६अ० ।

गतिला स्त्री गम–इलच् मिथिला० नि तान्तादेशः । १वेतलतायाम् उज्ज्वल० । २नद्यां ३परम्परायाञ्च उणादिको० ।

गतिसत्तम पु० गतिर्बोधः, प्राप्यं स्थानं वा चासौ सत्तमश्च । १परमेश्वरे । "आदित्यो ज्योतिरात्मा च सहिष्णुर्गतिसत्तमः" विष्णुस० ।

गत्वन् त्रि० गम–क्वनिप् मलोपे तुक् । गत्वरि । स्त्रियां ङीप् रवान्तादेशः । गत्वरी ।

गत्वर त्रि० गम–क्वरप् मलोपे तुक् । गमनशीले स्त्रियां ङीप् । "अभिमानधनस्य गत्वरैः" किरा० ।

गत्वा अव्य० गम– क्त्वा । गतिं कृत्वेत्यर्थे "सद्यः पुरीपरिसरे च शिरीषमृद्वी गत्वा जवात् त्रिचतुरा।ण्य पदानि सोता" उत्तरच० । वेदे तु "क्त्वोयक् च" पा० यक् । गत्वाय तदर्थे अव्य० "दिवं सुपर्णो गत्वाय सोमं वज्रिण आभरत्" ऋ० ८,१००,८ । "गत्वाय गत्वा" भा० । स्नात्वादि० नि० आतःस्थाने ईत् । गत्वी तदर्थे अव्य० । "सा नोदुही यद्यवसेव गत्वी" ऋ० ४।४१।५।

गद मेधध्वनौ चद० चुरा० उभ० अक० सेट् । गदयति ते अजगदत् त । गदयां बभूव आस चकार चक्रे ।

गद व्यक्तभाषणे भ्वा० पर० सक० सेट् । गर्दति अगादीत्–अगदीत् जगाद । गदितं गदः । गद्यं निगाद्यम् । प्रणिगदति+प्रत्यगदत् । "जगादाद्ये गदाद्यजम्" माघः । "यच्च सायं सदा चैवं श्लोकमेकं जगाद ह" भा० व० ६७अ० । "अथ जगदरनीचैराशिषस्तस्य विप्राः" भट्टिः । "गुहान्तरस्था जगदे कुमारी" रघु । "अन्तर्वाष्पभरोऽरोधि गदितम्" शकु० । "विस्तराद् गदतो मम" देवीभा० ।

नि+निगदति कथने । "निगदामि यथा युक्तं पुराणाश्रयसंयुतम्" भा० आ० ५अ० । "पौरा निवर्त्तध्वमिति न्यगादीत्" भट्टिः । "मन्त्रांशभाजां प्रथमो मनीषिभिस्त्वमेव देवेन्द्र ! यदा निगद्यसे" रघुः । "न नैषध कार्यमिदं निगाद्यम्" नैष० । भावे वा अप् । निगादः निगदः । चतुर्थ्यन्ततयोच्चारणे च । "प्रतिनिगद्य होमः" कात्या० श्रौ० ६,१०२६ । "देवतां प्रति निगद्य देवतापदं चतुर्थ्यन्तमुच्चार्य स्वाहाकारेण होमः" कर्कः ।

प्रति+प्रत्युत्तरकथने । "आभिर्गाथाभिरव्यग्रः प्रश्नं प्रतिजगाद ह" भा० आनु० २२१अ० ।

वि+विरुद्धोक्तौ । "न हि निम्बात् स्रवेत् क्षौद्रं लोके विगदितं वचः" रामा० अयो० ३५अ० ।

गद पु० गद–अच् । १रोगे अमरः । "व्रणोत्थानाञ्च विज्ञानं तद्गदप्रतिषेधनम् । प्रतिश्यायनिषेधञ्च शिरोगदविवेचनम् । चिकित्सा तद्गदानाञ्च" सुश्रुतः । "येषां गदानां ये योगाः प्रवक्ष्यन्तेऽगदङ्कराः !" सुश्रु० । "असाध्यं कुरुते कोपं प्राप्ते काले गदो यथा" माघः । गद–अभ्रध्वनौ भावे अच् । २मेघध्वनौ । शब्दक० भाषणार्थकतोक्तिचिन्त्या हलन्तत्वात् ततो भावे घञ एवानुशासनात् नावेवोपगदेऽपोविधानात् । ३रोहिणीगर्भजाते वसुदेवपुत्रभेदे पु० । "बलं गदं सारणञ्च दुर्मदं विपुलम् ध्रुवम् । वसुदेवस्तु रोहिण्यां कृतादीनुदपादयत्" भाग० ९,१४अ० । "हृदीकः सहितोऽक्रूरो जयन्तगदसारणाः । आसते कुशलं कच्चित्" भा० १।१२१४,२८ । चलितानकदुन्दुभिः पुरः सबलस्त्वं सह सारणेन तम् । सनितो रभसादुपागतः सगदः सम्प्रतिपत्तुमर्हसि" माघः "जगादाद्ये गदाद्यजम्" माघः । कु(ड्) ४कुष्ठे विषभेदे न० राजनि० । गदाख्यगदाङ्गयादयोऽप्यत्र ।५असुरभेदे पु० । गदाशब्दे द्रष्टव्यम् ।

गदगद न० गद्गद+पृषो० । गद्गदभाषणे "वक्त्रजेषु कण्ठाष्ठतालुनामन्यतमे गदगदवाक्यता" सुश्रु० । गद्गदेत्येव पाठः सम्यक् ।

गदयित्नु पु० गदि–इत्नुच् णेरयादेशः । १कामे, २कामुके ३वायदूके च त्रि० मेदि० ४शब्दे उज्ज्वलदत्तः ।

गदा स्त्री गद–अच् टाप् । १स्वनामख्याते लौहादिकोलिते, २लौहमये याऽस्त्रभेदे, तद्युद्धक्रियाभेदो वज्रि पु० धनुर्वेदे दर्शितो यथा "आहतं विहृतं चैव गोमूत्रकमनावनम् ! तथोर्द्ध्वगावगमितं वामदाक्षणमेव